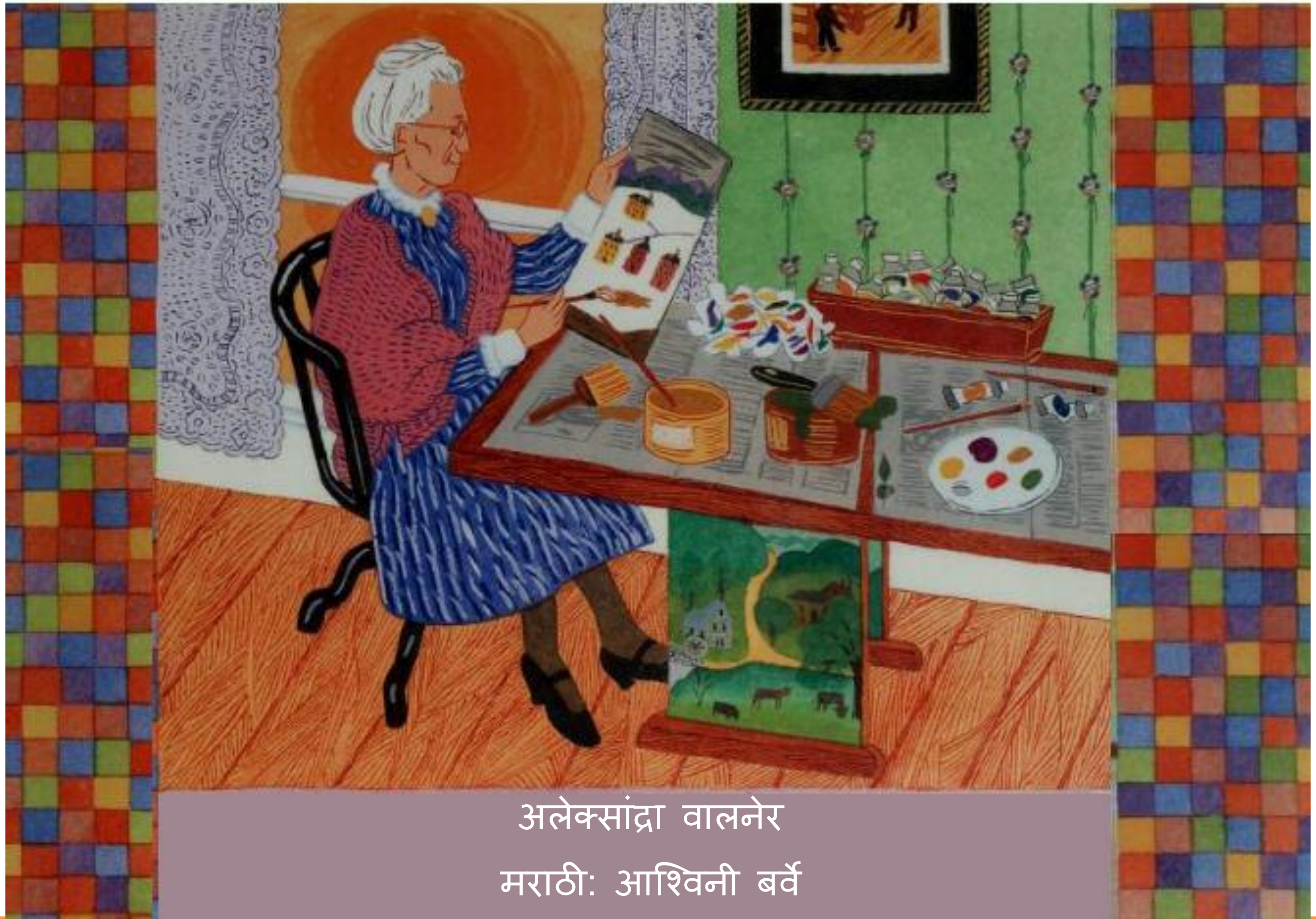
मोझेस आजी

अमेरिकन चित्रकार

अलेक्सांद्रा वालनेर

मराठी: आश्विनी बर्वे

मोझेस आजी - अमेरिकन चित्रकार

आजी आता एक प्रसिद्ध कलाकार होती. लहानपणी तिच्या वडिलांना तिच्याबद्दल पडलेले एक स्वप्न तिला आठवले. त्यांनी स्वप्नात पाहिले की मी एका मोठ्या सभागृहात होते आणि तिथे खूप लोक होते, ते टाळ्या वाजवत होते आणि ओरडत होते आणि त्यांना आश्चर्य वाटले की हे सर्व कशाबद्दल आहे, असे तिने लिहिले.तिला आनंद होता की तिला अखेरीस चित्रे काढण्याची संधी मिळाली आणि तिने निर्माण केलेल्या सुंदर जगाचा लोक आनंद घेत होते. आजी मोझेस यांचे १३ डिसेंबर १९६१ रोजी वयाच्या १०१ व्या वर्षी निधन झाले. ती एकदा म्हणाली होती, 'जे होते, जे नेहमीच असेल; आयुष्य आपण जसे घडवतो, आपली जशी इच्छा असते तसेच ते घडते."

“जर मी चित्रं काढली नसती तर कोंबड्या पाळल्या असत्या.."

मोझेस आजी

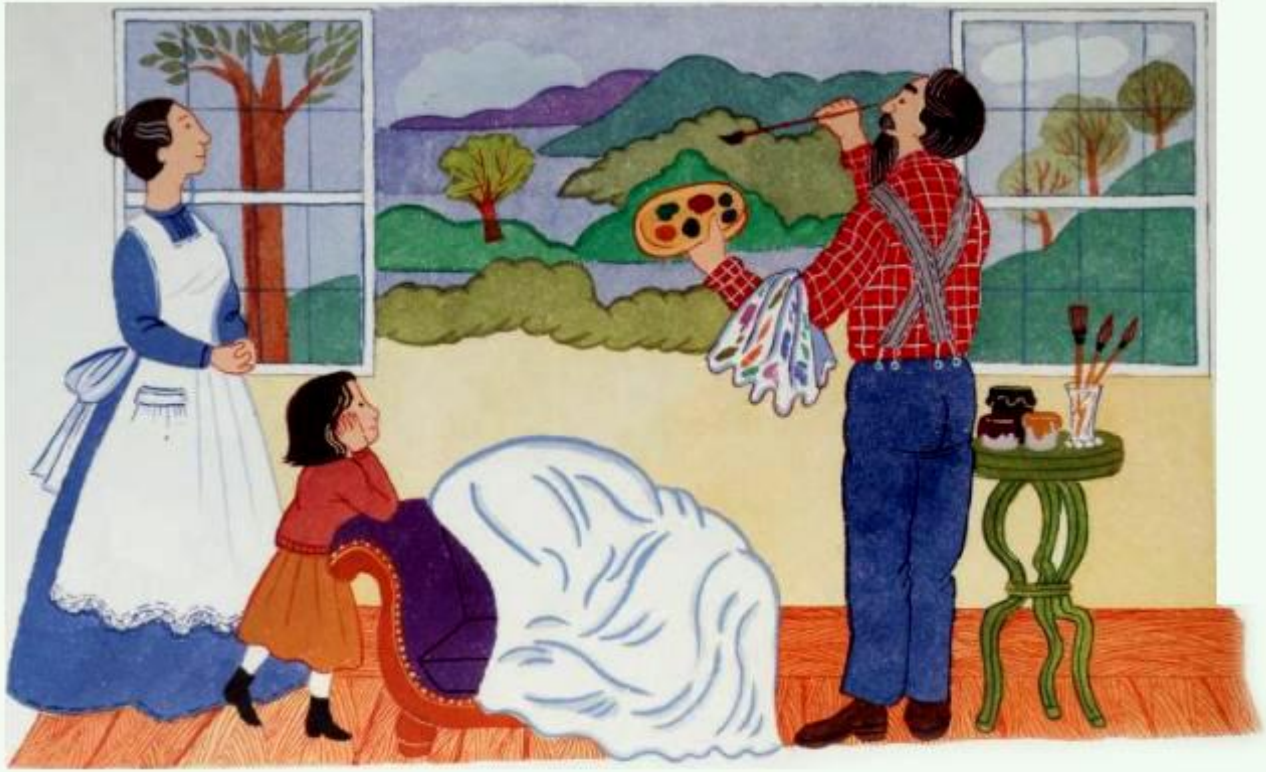
ॲना मेरी रॉबर्टसन यांचा जन्म ७ सप्टेंबर १८६० रोजी न्यूयॉर्कमधील वॉशिंग्टन काउंटीमधील एका शेतावर झाला. त्यांचे बालपण सुखी होते. उन्हाळ्याच्या आळसावलेल्या दिवसांमध्ये, त्या आपल्या भावांनी बनवलेल्या तराफ्यावर बसून गिरणीच्या तलावात तरंगत असत आणि पांढऱ्या ढगांचे पुंजके पाहत असत. त्या सुवासिक रानफुलांनी बहरलेल्या शेतांमधून धावत असत. तथापि, त्यांचा आवडता खेळ म्हणजे हवेत किल्ले बांधणे, ज्याला त्या 'कल्पना करणे' म्हणत असत.

ॲना मेरीकडे खेळणी कमी होती, म्हणून तिने स्वतःच खेळणी बनवली. एकदा तिने वर्तमानपत्रांमधून कागदी बाहुल्या कापल्या. तिने त्यांचे डोळे निळ्या रंगाच्या कपड्यांच्या रंगाने आणि ओठ द्राक्षाच्या रसाने रंगवले. तिच्या आईच्या जुन्या परकरांपासून बाहुल्यांच्या कपड्यांना छान काठोकाठ सजावट करता आली. ॲना मेरीला तिच्या पहिल्या कलाकृतीचा अभिमान होता.

एका हिवाळ्यात तिचे बाबा आजारी पडले. ते बाहेर काम करू शकत नव्हते. म्हणून त्यांनी आईला विचारले की, त्यांनी दिवाणखान्याच्या भिंतींवर चित्रे काढली तर चालतील का? आई म्हणाली की जोपर्यंत भिंती स्वच्छ राहतात तोपर्यंत तिला काही फरक पडत नाही.

ॲना मेरी अनेक तास बाबांना जवळच्या जॉर्ज सरोवराचे दृश्य रंगवताना पाहत होती. जेव्हा त्यांचे चित्र पूर्ण झाले, तेव्हा आई इतकी खूश झाली की तिने बाबांना संपूर्ण खोली बाहेरील दृश्यांनी, म्हणजेच निसर्गचित्रांनी रंगवायला सांगितले.

बाबांना ॲना मेरीची चित्रे आवडायची, पण आईला शेतीच्या कामात तिच्या मदतीची गरज होती.हिवाळ्यात ॲना मेरी सिरप बनवण्यासाठी मॅपलच्या झाडाच्या रसाने भरलेल्या बादल्या वाहून न्यायची. ती आईला मेणबत्त्या आणि साबण बनवायला मदत करायची. ती घरकाम करायची आणि शेजाऱ्यांनाही मदत करायची. शाळेसाठी फार कमी वेळ मिळायचा, उन्हाळ्यात तीन महिने आणि हिवाळ्यात तीन महिने. आणि चित्र काढायला तर अजिबातच वेळ नव्हता.जेव्हा ॲना मेरी बारा वर्षांची होती, तेव्हा ती मजुरी करण्यासाठी घर सोडून गेली. ती जवळच्या एका कुटुंबासाठी खूप कष्ट करायची; दिवसातून तीन वेळा जेवण बनवणे, कंदमुळांची बाग सांभाळणे, कपडे धुणे, इस्त्री करणे आणि लोणी घुसळणे ही कामे करायची. काही वर्षांनंतर ती दुसऱ्या एका कुटुंबासाठी काम करू लागली, जे तिला घरकाम झाल्यावर शाळेत जाऊ देत असत.

शाळेत तिला कधीकधी चित्र काढायला परवानगी मिळायची. तिला नकाशे बनवायला आवडायचे. तिच्या शिक्षकांनी विचारले की त्यांना एक नकाशा मिळेल का, कारण तिला ज्या प्रकारे डोंगर काढायची सवय होती ते त्यांना आवडले होते. तिची कलाकृती कोणालातरी आवडली याचा तिला आनंद झाला.

१८८६ च्या शरद ऋतूत, जेव्हा ॲना मेरी एक तरुण स्त्री होती, तेव्हा ती दुसऱ्या कुटुंबाकडे कामाला गेली. तिथे तिची भेट थॉमस सलोमन मोझेस नावाच्या एका मजुराशी झाली. ॲना मेरी थॉमसला ओळखू लागली आणि त्याच्याबद्दल तिच्या मनात आदर निर्माण झाला. तिने नंतर लिहिले, "त्या दिवसांत आम्ही पैशावाल्या माणसाला शोधत नव्हतो, तर चांगल्या कुटुंबाला आणि चांगल्या प्रतिष्ठेला प्राधान्य देत होतो..." बरीचशी मुले कोंबड्या चोरणारे होते.

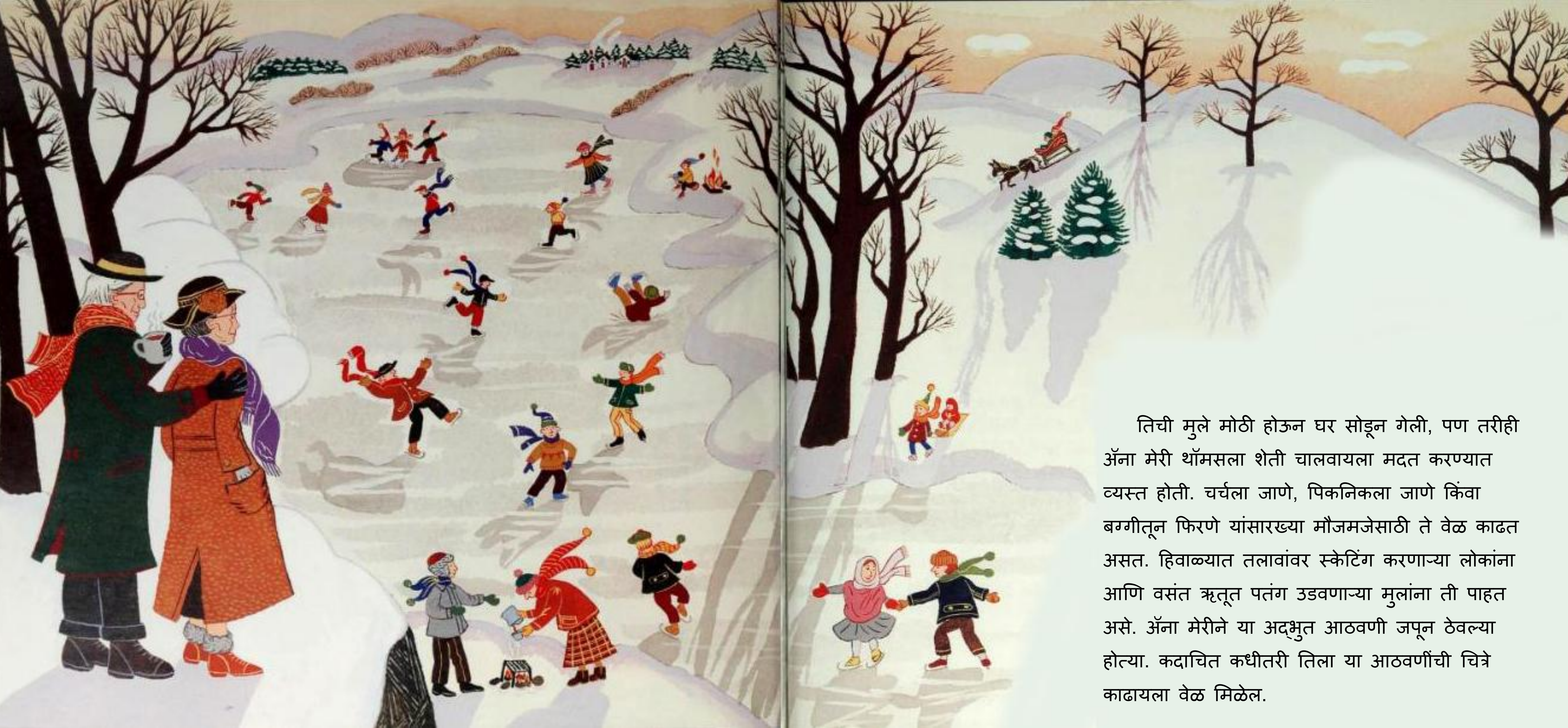
ॲना मेरी आणि थॉमस एकमेकांवर प्रेम करत होते आणि एका वर्षानंतर त्यांनी लग्न केले. मग ते व्हर्जिनियातील स्टॉन्टनजवळ, शेनांडोह खोऱ्यात एका दुग्धशाळेचे व्यवस्थापन करण्यासाठी स्थायिक झाले. त्यांनी उधारीवर दोन गायी विकत घेतल्या. दुधाचे लोणी घुसळत असताना, ॲना मेरी व्हरांड्यात बसून निसर्गरम्य दृश्य पाहत होती. मावळत्या सूर्याने हिरव्या टेकड्यांना निळ्या रंगात बदलले. एक लांब राखाडी धूर गुलाबी आकाशात वळणावळणाने पसरत होता. हे दृश्य रंगवायला वेळ असता तर किती बरे झाले असते, असे तिला वाटले. त्याऐवजी, तिने भरपूर दुधाचे लोणी बनवले आणि अभिमानाने गायींचे पैसे फेडले.लवकरच ॲना मेरीला एक बाळ झाले आणि कुटुंब माउंट एअरी फार्मवर स्थलांतरित झाले. तिला आणखी मुले झाली, पण ती सर्व जगली नाहीत.त्या सुंदर शेनांडोह खोऱ्यात मी पाच लहान कबरी मागे सोडल्या, असे तिने दुःखाने लिहिले.

ते कुटुंब अखेरीस न्यूयॉर्कला परत आले. त्यांनी ईगल ब्रिजजवळ एक दुग्धशाळा विकत घेतली, ज्याला ते 'माउंट नेबो' म्हणत. ॲना मेरी आपला दिवस स्वयंपाक करणे, कपडे धुणे, इस्त्री करणे, शिवणकाम करणे, बागकाम करणे, कोंबड्यांना खाऊ घालणे आणि मुलांचे संगोपन करण्यात घालवत असे. एके दिवशी ती दिवाणखान्याला वॉलपेपर लावत होती आणि तिचा कागद संपला. तरीही चित्र काढण्याची तीव्र इच्छा असल्याने, तिला एक संधी दिसली. तिने शेकोटीच्या दोन्ही बाजूंना दोन मोठी झाडे रंगवली आणि मध्यभागी मोठ्या झुडपांनी वेढलेले एक तळे काढले. तिच्या कुटुंबाला ते दृश्य खूप आवडले. "ते माझे पहिले मोठे चित्र होते," असे तिने नंतर लिहिले.

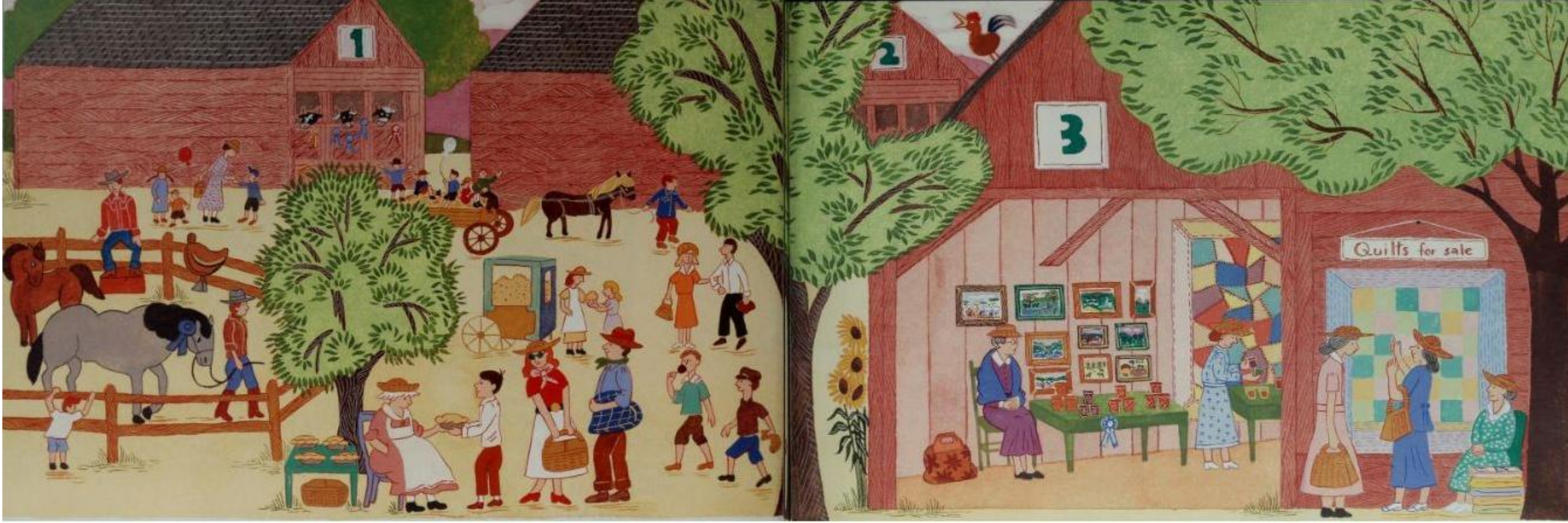
तिची मुले मोठी होऊन घर सोडून गेली, पण तरीही ॲना मेरी थॉमसला शेती चालवायला मदत करण्यात व्यस्त होती. चर्चला जाणे, पिकनिकला जाणे किंवा बग्गीतून फिरणे यांसारख्या मौजमजेसाठी ते वेळ काढत असत. हिवाळ्यात तलावांवर स्केटिंग करणाऱ्या लोकांना आणि वसंत ऋतूत पतंग उडवणाऱ्या मुलांना ती पाहत असे. ॲना मेरीने या अद्भुत आठवणी जपून ठेवल्या होत्या. कदाचित कधीतरी तिला या आठवणींची चित्रे काढायला वेळ मिळेल.

१९२७ सालच्या कडाक्याच्या थंडीत, थॉमस आजारी पडले आणि अचानक मरण पावले. त्यांची मुले गेली होती आणि पतीचा मृत्यू झाला होता. ॲना मेरी आयुष्यात पहिल्यांदाच एकाकी पडल्या होत्या. पण आता त्यांच्याकडे त्यांच्या कलाकृतींसाठी वेळ होता. जेव्हा त्या त्याकडे वळल्या, तेव्हा त्यांना त्यात यश मिळाले. अखेरीस, त्यांनी आयुष्यभर जपलेल्या अनेक आनंदी आठवणी त्या लोकांना दाखवू शकल्या आणि ते त्यांच्या नजरेतून जग पाहू शकले. त्यांनी रंगीबेरंगी धाग्यांनी अनेक 'वॉर्स्टेड' चित्रे बनवली. जेव्हा त्यांच्या बोटांना संधिवात झाला आणि त्या सुई धरू शकत नव्हत्या, तेव्हा त्या चित्रकलेकडे वळल्या.

ॲना मेरीला अनेकदा वाटायचे की थॉमस तिच्या खांद्यावरून डोकावून पाहत आहे आणि काय रंगवावे हे तिच्या कानात कुजबुजत आहे. तिने लिहिले, "मी चित्र काढायला सुरुवात करेपर्यंत मला ते कसे काढायचे आहे हे कधीच कळत नाही: काहीतरी मला सांगते की पुढे जाऊन काय करायचे आहे." पुढील दहा वर्षे ॲना मेरीने अनेक दृश्ये रंगवली, जी नेहमीच काहीतरी सुखद आणि आनंदी असत. "मला तेजस्वी रंग आणि चैतन्य आवडते," असे तिने लिहिले. ॲना मेरी स्वस्त रंग आणि ब्रश वापरत असे. बारीक तपशिलांसाठी ती टूथपिक्स वापरायची आणि बर्फाच्या दृश्यांना चमक आणण्यासाठी त्यावर ग्लिटर लावत असे.

१९३८ मध्ये, बरीच चित्रे काढल्यानंतर, तिने त्यापैकी काही हुसिक फॉल्स येथील औषध दुकानात प्रदर्शित करायचे ठरवले. "मी कैंब्रिज जत्रेत काही डबाबंद फळे आणि रास्पबेरी जॅमसोबत काही चित्रेही प्रदर्शित केली," असे तिने लिहिले.

"मला माझ्या फळे आणि जॅमसाठी बक्षीस मिळाले, पण चित्रांसाठी नाही." ती निराश झाली होती, पण तिने स्वतःला थांबवले नाही. तिला चित्र काढायला खूप मजा येत होती.

एके दिवशी न्यूयॉर्कमधील लुई कॅल्डोर नावाचे एक कला संग्राहक हुसिक फॉल्समधून जात असताना त्यांनी ॲना मेरी यांची चित्रे पाहिली. त्यांना शेतजीवनाची आणि गतकाळातील दिवसांची तिची चित्रे आवडली. ते म्हणाले की, त्या आरामदायक चित्रांमुळे त्यांना आनंद झाला आणि त्यांना वाटले की इतर लोकांनाही तसेच वाटेल.लुई कॅल्डोर ती चित्रे न्यूयॉर्कला घेऊन गेले. ते म्हणाले की, तिथल्या एखाद्या कलादालनाला ती प्रदर्शित करायला आवडतील.

महिने उलटले पण कोणत्याही गॅलरीला रस नव्हता. कला विक्रेत्यांना चित्रे आवडली असली तरी, जवळपास ऐंशी वर्षांच्या एका अज्ञात कलाकारावर विश्वास ठेवून धोका पत्करायचा नव्हता. जेव्हा 'म्युझियम ऑफ मॉडर्न आर्ट'ने अज्ञात अमेरिकन चित्रकारांचे प्रदर्शन भरवले, तेव्हा तिची तीन चित्रे प्रदर्शित करण्यात आली. मग १९४० मध्ये, 'गॅलरी सेंट एटिएन'ने तिची चित्रे प्रदर्शित करण्याचे ठरवले.

ॲना मेरी ज्या प्रामाणिकपणे आपल्या हृदयातून आठवणी रंगवत असे, ते लोकांना आवडले. खूप पूर्वीच्या काळातील दृश्ये पाहून त्यांच्या चेहऱ्यावर हसू उमटले - बर्फात खेळणाऱ्या मधमाश्या, सुट्ट्यांमध्ये एकत्र जमणारी कुटुंबे. तिच्या चित्रांमधून, जणू काही ते तिला ओळखतात असे त्यांना वाटले. ती त्यांच्या स्वतःच्या आजीसारखी होती. लवकरच ॲना मेरी 'ग्रँडमा मोझेस' म्हणून ओळखली जाऊ लागली."जेव्हा माझे प्रदर्शन सुरू झाले, तेव्हा माझी कहाणी ऐकून मोठ्या संख्येने वृद्ध लोक आले," असे तिने लिहिले. वृद्ध लोक म्हणाले की ते तिच्या उदाहरणाने प्रेरित झाले होते. त्या वयात नवीन कारकीर्द सुरू केल्याबद्दल त्यांनी तिचे कौतुक केले. तिची चित्रे ग्रीटिंग कार्ड्सवर छापली गेली आणि लवकरच अनेक लोक आजीच्या कलेला ओळखू लागले.

.

१९४९ मध्ये राष्ट्राध्यक्ष हॅरी एस. ड्रुमन यांनी तिला कलेतील उत्कृष्ट कामगिरीबद्दल 'विमेन्स नॅशनल प्रेस क्लब अवॉर्ड' प्रदान केला.तिची रेडिओ आणि टीव्हीवर मुलाखत घेण्यात आली.ती चित्रकला कशी करते, असे विचारल्यावर आजीने उत्तर दिले, "मी चित्रकला सुरू करण्यापूर्वी, मी एक फ्रेम घ्यायचे. मग त्या फ्रेममध्ये बसेल असा मेसोनाइट बोर्ड कापायचे. (मला नेहमी वाटायचे की डुक्कर आणण्यापूर्वी त्याचा खुराडा बांधून ठेवणे ही एक चांगली कल्पना आहे.)“ तिने नम्रपणे असेही लिहिले, "मी पूर्वीपेक्षा आता अधिक चांगले काम करत आहे, पण याचे श्रेय चांगल्या ब्रश आणि रंगांना जाते.“ लोकांनी तिच्या चित्रांसाठी तिला भरपूर पैसे दिले.

समाप्त

